A background image showing a group of young people, likely students, gathered around a table in a meeting or workshop. They are looking at something on the table with interest. The lighting is warm and indoor.

LAPSEN aika

Kohti kansallista lapsistrategiaa 2040

LAPSI-
strategia
2040

MIKSI SUOMEEN TARVITAAN LAPSISTRATEGIA?

Lapsi- ja perhemyönteinen yhteiskunta asettaa arvoalinnoissaan lapset, nuoret ja perheet etusijalle, politiikan keskiöön. Jokaista lasta ja nuorta tuetaan tasa-arvoiseen ja yhdenvertaiseen hyvinvointiin, oppimiseen ja osallisuuteen. Ennaltaehkäisevä tuki erityisesti heikommassa asemassa oleville lapsille ja nuorille sekä apua tarvitseville perheille on panostus yhteiskunnan tulevaisuuteen.

Lapset ja nuoret voivat Suomessa keskimäärin paremmin kuin koskaan, mutta tilanne on eriarvoistunut ja ongelmat kasautuvat osalle perheitä. Yksi huolen aiheista on alentunut syntyvyys, ja siitä seuraavat julkisen talouden kestävyden riskit ovat tehneet näkyväksi yhteiskunnan ja työelämän lapsi- ja perheystävällisyyden tarpeen. Suomessa on toimivia käytäntöjä lasten, nuorten ja perheiden palveluissa ja tuissa, mutta lapsi- ja perhepolitiikka on kuitenkin hajanaista ja lyhytjänteistä.

Lapsiin, nuoriin ja perheisiin vaikuttavia päätöksiä tehdään eri sektoreilla koulutuksesta liikenteeseen ja terveydenhuollosta ympäristöön. Tarvitsemme sektori- ja hallituskau-

det ylittävää lähestymistapaa lapsiin, nuoriin ja perheisiin liittyvään päätöksentekoon. Lapsistrategialla luodaan pohja lapsi- ja perhemyönteiselle yhteiskunnalle.

Työhön tarvitaan kaikkia, koko yhteiskuntaa.

Lapsistrategiaa pohjustavaa työtä on tehty opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön johdolla laajassa yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Lapsistrategian valmistelun ohjausryhmä työskenteli helmikuun 2019 loppuun saakka.

Valmisteleva työ on perustunut lapsen perus- ja ihmisoikeuksiin, tietoon ja tutkimukseen sekä toisia kunnioittavaan vuoropuheluun eri taustoista tulevien ihmisten kesken.

Lapsistrategiaa pohjustavaa työtä on tehty laajassa yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Mm. Lapsifoorumien kautta työhön on osallistunut yli 1 000 sidosryhmän edustajaa sekä satoja lapsia ja nuoria.

Lapsistrategiaa pohjustavassa työssä on syntynyt yhteinen visio lapsi- ja perhemyönteisestä Suomesta. Vision saavuttamiseen tarvitaan koko yhteiskunta.

Visiota konkretisoivat seitsemän tavoitetta, jotka liittyvät lapsen ihmisympäristöön, lapsen ja perheen osallisuuteen kasvu- ja lähiyhteisössä, perheiden yhdessä viettämään aikaan, lapsen ja nuoren

yksilöllisen kasvun ja oppimisen polun mahdollistamiseen, lapsiperheiden köyhyyden vähentämiseen sekä ihmisten mahdollisuuteen toimomaansa lapsimäärään.

Vision toteuttamisen kannalta keskeisiksi johtamisen keinoiksi nähdään lapsen oikeuksiin ja tietoon perustuva hallinto ja päätöksenteko (lapsivaikutusten arviointi, lapsibudjetointi, hyvinvointi- ja palvelutieto, laadukkaiden kasvatus- ja koulutuspalveluiden saatavuus ja saavutettavuus, osallisuus sekä

verkostojohtaminen) sekä lapsi- ja perhelähtöinen toimintakulttuuri (yhteinen lapsikäsitys, kehitysyhteisöjen merkitys, palvelut ja tuet lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin, perheen kokonaisuhyvinvointi, laadukas vuorovaikutus).

Tutkimuksen perusteella määrittävät lapsen hyvinvoinnin osa-alueiksi ihmissuhteet, oppiminen, osallisuus, turvallisuus ja terveys. Näiden lisäksi syntyvyys määrittää yhteiskunnan lapsi- ja perhemyönteisyyttä.

TUTKIMUS POHJANA STRATEGIALLE

Lapsistrategian tutkimusperustan rakentamiseksi runsas sata tutkijaa ja tutkijaryhmää on kuvannut keskeisimmät tutkimustuloksensa. Tutkijoiden keskeisin viesti on se, että lapsen ja nuoren elämän laatua määrittävillä tekijöillä on vahva taipumus kumuloitua niin hyvässä kuin pahassakin. Elämänpolulla kohdatut ongelmat usein vahvistavat toisiaan ja rakentuvat lapselle ja nuorelle vaikeiksi hallita ilman apua.

Ihmissuhteet-teeman tutkimushavaintojen mukaan perherakenteet ovat moninaistuneet nopeasti. Tuki- ja palvelut rakentuvat kuitenkin edelleen suurelta osin ydinperhe-ajattelulle. Säädökset mahdollistavat vanhempien tasavertaiset oikeudet lasten hoivaan, mutta työpaikkojen toimintakulttuuri, johdon asenteet ja työyhteisön arvomaailma usein vielä estävät isien osallisuutta. Vakavin uhka kestäville ihmissuhteille on yleistyvä lasten yksinäisyys. Yksinäisyys kietoutuu moniin vakaviin terveysuhkiin, koettuun ulkopuolisuuteen ja elämän merkityksellisyyden kadottamiseen.

Oppiminen-teeman tutkimustulosten mukaan oppimisen mielekkyys ja mahdollisuus itse osallistua toiminnan suunnitteluun motivoivat ponnistelemaan osaamisen edistämiseksi. Taidekasvatuksen ja liikunnan hyödyistä oppimiselle on kasvavaa tutkimusnäyttöä.

Osaamisen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus on heikentynyt, vaikka

suomalainen opetus on edelleen varsin tasalaatuista kansainvälisesti tarkastellen. Heikosti menestyvien osuus on kasvanut voimakkaasti, ja kotitaustan yhteys osaamiseen on voimistunut nopeasti. Tutkimustulokset korostavat varhaisvuosien merkitystä oppimiseen liittyvien ongelmien ehkäisyssä. Digitalisaation pedagogisia mahdollisuuksia voidaan hyödyntää nykyistä enemmän.

Turvallisuus on lapsen perustarve. Valtaosa lapsista ja nuorista voi hyvin, mutta osalle heistä kasautuu samaan aikaan monia eheää kasvua uhkaavia häiriöitä. Nämä ovat vahvasti yhteydessä muun muassa perherakenteeseen, vanhempien työmarkkina-asemaan ja heidän terveydentilaansa. Lasten terveyden turvaamisessa neuvola ja kouluterveydenhuolto ovat avainasemassa.

Perheiden ongelmat ylisukupolvistuvat yhä useammin, jolloin niihin tulisi voida osoittaa apua mahdollisimman varhain ja helposti saavutettavassa muodossa. Palvelujen ja niissä toimivien aikuisten puutteellinen kyky yhteistyöhön hankaloittaa kohtuuttomasti tarvittavan tuen tavoittamista.

Lapsikäyhyys on lisääntynyt viime vuosikymmeninä. Taloudellinen turva ja vakiintunut elämäntilanne, kuten esimerkiksi työmarkkina-ase-

ma, ovat myös tärkeitä syntyvyyttä sääteleviä tekijöitä. Tällä on vaikutuksensa myös synnyttäjien iän nousuun.

Terveys luo perustan hyvinvoinnille ja mahdollistaa täysipainoisen oppimisen. Erityisesti lasten psyykkiset häiriöt ovat lisääntyneet. Lasten ja heidän perheidensä terveys liittyvät tiukasti toisiinsa. Häiriöt heijastuvat voimakkaana myöhempään elämään lisäten moninkertaisesti riskiä terveysongelmiin ja mm. syrjäytymiseen vielä aikuiselämässä. Siksi on ensiarvoisen tärkeää kuulla ja tukea lapsia, kun vanhemmilla ilmenee ongelmia.

Suomalaisnuorten liikkuminen on erityisesti nuoruusiässä vähentynyt voimakkaasti. Tämä lisää ylipainoisuutta ja lisää kielteisiä tuntemuksia omasta ruumiinkuvasta. Kaupunkirakentaminen on yksi avaintekijä erityisesti arki liikunnan edistäjänä tai rajaajana.

Osallisuuden kokemus syntyy siitä, että lasta aidosti kuullaan. Hänen näkökulmansa ja tulkintansa maailmasta on uniikki, ja sitä tulee kunnioittaa ja arvostaa. Osallisuus toteutuu puutteellisesti nykyisissä formaaleissa osallistumisen rakenteissa. Esimerkiksi oppilaskunnat tai lainsäädännön kuulemismenettelyt koetaan aikuisten maailmaan edustavina rakenteina, joiden mielekkyys jää useimmille epäselväksi. Merkitykselliseksi koettu osallisuus toteutuu arjen tilanteissa, joissa lapset ja nuoret voivat päättää esimerkiksi omasta elinympäristöstään. Lapset itse korostavat osallisuuden yhteisöllisyyttä, kun taas heille tarjotut rakenteet perustuvat pääosin yksilön aktiivisuuteen.

Olennaista on myös tukea erityisryhmien osallisuutta. Myös fyysiset etäisyydet rajaavat mahdollisuuksia osallistua, mihin virtuaaliset yhteisöt tuovat ainakin osittaisia ratkaisuja.

Jatkossa olisi tärkeää edistää lapsen elämää ohjaavien aikuisten kykyä toimia yhdessä, kuunnella lasta ja antaa hänelle aikaa, silloin kun lapsi sitä eniten tarvitsee.

YHTEISKUNNAN TUKI LAPSIPERHEILLE

Julkinen sektori tukee lapsiperheitä sekä tulonsiirroilla että palveluilla, joiden osuus on kasvussa. Tulevaisuudessa väestörakenteen muutoksen aiheuttamat taloudelliset rajoitteet haastavat miettimään, miten lapsiperheiden hyvinvointia tuetaan ja turvataan kaikista tehokkaimmin.

Suomessa oli vuonna 2017 noin 570 000 lapsiperhettä ja noin joka viides kotitalous oli lapsiperhetalous. Lapsiperheiden käytettävissä olevat tulot ovat keskimäärin hieman muita kotitalouksia suuremmat. Lapsiperheiden välillä on kuitenkin suurta vaihtelua. Kahden huoltajan lapsiperheet sijoittuvat tulonjakotilaston mukaan melko tasaisesti eri tuloiluokkiin, kun yksinhuoltajista 40 prosenttia kuuluu pienituloisimpaan tuloviidennekseen vuonna 2016. Pienituloisuus ja toimeentulovaikkeudet ovat yksinhuoltajatalouksilla huomattavasti muita yleisempiä.

Lapsiperhetaloudet saivat vuonna 2016 tulonsiirtoja keskimäärin 11 000 euroa vuodessa kotitaloutta kohden. Yksinhuoltajataloudet saivat vuonna 2016 tulonsiirtoja keskimäärin 15 000 euroa, ja tulonsiirrot kattoivat 38 % heidän bruttotuloistaan, kun kahden huoltajan talouksissa tulonsiirtojen osuus bruttotuloista oli 12 %.

Palveluiden arvo tarkasteluun

Suorien tulonsiirtojen lisäksi lapsiperheitä tuetaan myös julkisilla palveluilla. Siksi on tärkeää, että perheiden hyvinvointia arvioitaessa tarkastellaan tulojen lisäksi myös palveluiden arvoa.

Lapsiperheen käyttämien hyvinvointipalveluiden keskimääräinen arvo oli yhteensä 18 000 euroa vuodessa. Tämä on huomattavasti kaikkien kotitalouksien keskiarvoa (7000 €/kotitalous) enemmän.

Vuonna 2016 julkisen sektorin sosiaaliturvamenosta noin 6,6 miljardia euroa kohdistui lapsiin ja perheisiin. Tämä luku sisältää sekä tulonsiirtoja (mm. vanhempainpäivärahat, kotihoidontuet, lapsilisät) että palveluita (mm. varhaiskasvatus ja lastensuojelu). Lapsiperheiden käyttämät terveyspalvelut tai koulutuspalvelut eivät sisälly tähän.

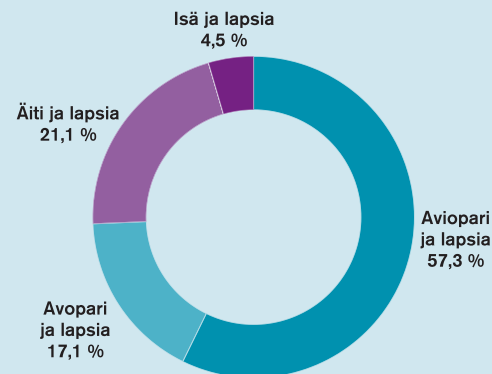
Lapsiperheisiin kohdistuvien sosiaaliturvamenojen suhde bruttokansantuotteeseen on pysynyt noin kolmessa prosentissa jo 20 vuoden ajan, vaikka lasten ja lapsiperheiden lukumäärä on laskenut. Vuosina 2000–2009 lapsiperheisiin kohdistuvat sosiaaliturvamenukset olivat 2,9 % BKT:sta ja vuosina 2010–2016 vastaava suhde oli 3,2 %.

Lapsiperheiden saamien tulonsiirtojen menot olivat vuonna 2016 reaalisesti samalla tasolla kuin vuonna 2000. Samalla ajanjaksolla lapsiperheiden palveluihin kohdistuvat menot kasvoivat reaalisesti 72 %. Julkinen tuki lapsiperheille tulee yhä enemmän palveluina tulonsiirtojen sijaan.

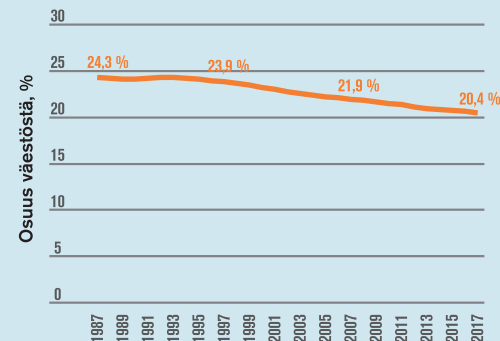
*Tarkan kuvan saaminen lapsiin ja nuoriin kohdistetuista julkisista voimavaroista on haasteellista, koska säännönmukaista seuranta ei ole olemassa. Valtioneuvoston rahoittamassa lapsibudjetoinnin tutkimushankkeessa kehitetään parhaillaan välineitä, joilla voidaan jäljittää lapsiin ja nuoriin kohdistuvat julkiset menot (palvelut ja tulonsiirrot) kuntien ja valtion budjeteista.

PERHEET, LAPSET JA SYNTYVYYS SUOMESSA

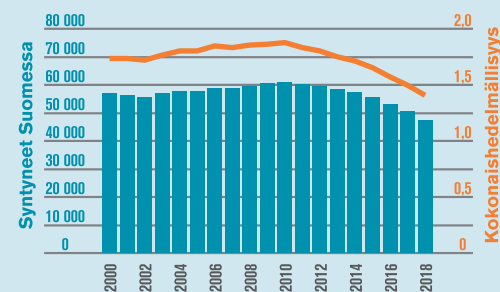
PERHETYYPIT (12/2017)

0–18 -VUOTIAIDEN OSUUS VÄESTÖSTÄ, %

SYNTYNEET JA KOKONAISHEDELMÄLLISYYS

Lähde: Tilastokeskus

MILLAINEN ON LASTEN JA NUORTEN ELÄMÄ 2040?

Tulevaisuudentutkijat ovat arvioineet, että seuraavat kaksikymmentä vuotta muuttavat maailmaa enemmän kuin edelliset kaksisataa vuotta yhteensä. Muutosten keskellä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin perustekijät – lapsen hyvinvoinnin, kasvun, oppimisen ja osallisuuden tarpeet sekä lapsen ihmisoikeudet – pysyvät entisellään.

	1. Skenaario LINEAARINEN KEHITYS	2. Skenaario KRIISIYTYNYT LAPSUUS	3. Skenaario LAPSEN AIKA
Osallisuus	Lasten kuuleminen heidän tulevaisuuttaan koskevista päätöksistä on satunnaista ja muodollista. Keskitytään edustukselliseen osallistumiseen.	Lapsia ei kuulla heidän tulevaisuuttaan koskevista päätöksistä. Lapsilla on lisääntyvä kokemus siitä, että heitä ei kuulla arjessa eikä aikuisilla ole heille aikaa.	Lasten kuuleminen heitä itseään ja lasten palveluita tai lähiympäristön ratkaisuja koskevista päätöksistä on vaikiintunutta ja monimuotoista. Lapsia arvostetaan heidän arkisessa elämänpiirissään. Lasten mielipiteet otetaan huomioon ja aikuiset ovat päätöksenteossa oppineet lasten näkemyksistä. Myös vanhempien näkemyksiä kartoitetaan osana palveluiden kehittämistä. Päätösten vaikutukset lapsiin arvioidaan niin kunta-, alue- kuin valtiollisellakin tasolla.
Oppiminen	Valtaosa lapsista ja nuorista löytää paikkansa muuttavilla ja korkeaa koulutusta vaativilla työmarkkinoilla, mutta osa syrjäytyy. Nivelvaiheiden ylittämiseen ei ole riittävää tukea haasteellisessa asemassa oleville. Perheongelmiin saatava tuki on pirstaleista eikä se tavoita vanhempia.	Kasvava osa nuorista jää vaille työmarkkinoiden edellyttämää koulutusta ja ajautuu merkityksellisen työn ja toimeentulon ulkopuolelle. Vanhemmilla ei ole riittävästi aikaa tukea lapsiaan koulutyössä työelämän muutosten takia.	Yksilölliset opinpolut ja jatkuva oppiminen tukevat jokaisen lapsen kasvua kunkin omaan potentiaaliinsa. Kasvatus ja koulutus takaavat kaikille lapsille laadukkaan, yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen opinpolun. Eri taustoista tulevat lapset kokevat yhtä lailla olevansa osa koulu yhteisöä. Nivelvaiheisiin on saatavilla yksilöllistä tukea. Vanhempia ohjataan tukemaan lapsiaan koulutyössä ja perheiden ongelmat ratkotaan nopeasti.
Turvallisuus	Valtaosa lapsista ja nuorista voi hyvin. Hyvinvoinnin pulmia kasautuu monessa eri muodossa samoille lapsille, nuorille ja lapsiperheille. Osa lapsista ja nuorista kohtaa säännöllistä syrjintää, kiusaamista tai muuta kaltoinkohtelua. Osa lapsista osaa toimia digitaalisissa ympäristöissä itsenäisesti tai vanhempien valvonnassa. Mediaympäristöjen riskit näkyvät yksityisyydensuojan, turvallisuuden ja ajankäytön hallinnassa. Lapsiköyhyys on pysynyt aiemalla tasolla. Työn ja perheen yhteensovitusongelmat yksinhuoltajilla jatkuvat.	Jako hyvinvoinnin menestyjiin ja häviäjiin tapahtuu aiempaa varhemmin ja entistä voimakkaampana. Hoitamattomat ongelmat yhä useammalla nuorella ja heidän perheissään uhkaavat terveyttä, hyvinvointia ja oppimista ja johtavat aikuisena syrjäytymiseen yhteiskunnan normaaleista toiminnoista. Yhä useammat lapset altistuvat verkon mahdollistamalle kiusaamiselle, väärälle tiedolle ja hyväksikäytölle. Lapsiköyhyys on kasvanut edelleen, koska yksinhuoltajien on vaikea työllistyä 24/7-työaikojen ja päivähoidon puutteiden takia. Asumiskustannukset ovat nousseet kasvavilla kaupunkiseuduilla.	Kaikki lapset ja nuoret voivat hyvin ja elävät turvallisessa kasvuympäristössä. Parisuhteiden ja erotilanteiden vahvistunut tuki on vähentänyt lähisuuhdeväkivaltaa. Lapsiin kohdistuva kuritusväkivalta on lähestulkoon olematonta vanhemmuuden tuen vahvistuttua. Kiusaaminen ja väkivalta vertaisuhteissa on saatu minimiin tukemalla lasten ja nuorten tunnetaitoja ja koulujen yhteisöllisyyttä. Haavoittuvat ryhmiin kuuluvat kuten toimintarajoitteiset, kodin ulkopuolelle sijoitetut, ulkomaalaistaustaiset, mielenterveyskuntoutujat, yhden huoltajan perheissä elävät sekä matalasti koulutettujen äitien lapset ja heidän perheensä saavat tarvittaessa yksilöllistä ja oikea-aikaista tukea. Lapsilla on turvallisia kasvu- ja digitaalisia tiloja ja niiden hyödyllisen käytön omaksuminen on osa jatkuvan oppimisen polkua. Lapsiköyhyys on kääntynyt laskuun esimerkiksi mahdollistamalla yksinhuoltajien työssäkäyntiä ja asumiskustannusten kohtuullisuutta.

Lasten, nuorten ja perheiden tulevaisuuden näkymää avataan kolmen vaihtoehdoisen skenaarion kautta. Työn tutkimusperustasta nousevien teemojen alle on nostettu muutamia

esimerkkejä kuvaamaan kolmea mahdollista maailmaa. Taulukko ei ole tyhjentävä skenaarioiden sisällön osalta. Lapsen aika -skenaario on lapsistrategian valmistelussa synty-

nyt kuvaus pitkän aikavälin tavoite-tilasta. Skenaariossa lapsilähtöinen ajattelutapa on sisäistetty kaikkialla yhteiskunnassa.

	1. Skenaario LINEAARINEN KEHITYS	2. Skenaario KRIISIYTINNYT LAPSUUS	3. Skenaario LAPSEN AIKA
Ihmissuhteet	<p>Lasten ja vanhempien väliset vuorovaikutussuhteet pysyvät nykyisellä kohtuullisella mallilla keskimäärin, mutta ongelmat kasautuvat ja lastensuojelutarpeet pysyvät korkealla tasolla.</p> <p>Valtaosa vanhemmista onnistuu työn ja perheen yhteensovittamisessa tyydyttävällä tavalla.</p> <p>Kaverisuhteiden ja turvallisten aikuisten puute koskettaa merkittävää osaa lapsista ja nuorista.</p>	<p>Vanhempien työn kuormittavuus kasvaa ja elämänhallinnan vaikeudet perheissä lisääntyvät. Turvallisen aikuisen puute näkyy yhä useamman lapsen elämässä.</p> <p>Lasten ja vanhempien väliset suhteet etäännyvät ja niiden laatu heikkenee.</p> <p>Kaverisuhteiden ja turvallisen aikuisen puute, kiusaaminen ja kaveripiiristä ulossulkeminen ovat kasvavia ongelmia, jotka ennustavat syrjäytymistä ja muita ongelmia nuoren elämässä.</p>	<p>Lasten ja vanhempien väliset vuorovaikutussuhteet paranevat edelleen vanhemmuuden tuen ja muun matalan kynnyksen varhaisen tuen ansiosta.</p> <p>Lastensuojelun kodin ulkopuolisten sijoitusten tarve vähenee huomattavasti. Perheiden jälleenyhdistäminen onnistuu vahvalla kuntoutuksella.</p> <p>Perheen ja työn yhdistämisen joustavat käytännöt ovat kaikkien saavutettavissa. Perheiden yhdessä viettämä aika lisääntyy ja se koetaan myönteiseksi.</p> <p>Kaikilla lapsilla on merkityksellisiä ja turvallisia suhteita aikuisiin ja kavereihin. Yksinäisyyteen ja kiusaamiseen puututaan varhain. Ihmissuhdeköyhyys on poistettu ja eri taustaisten lasten kokemat puutteet on pystytty koulun uudistumisella ja kotien tukemisella korjaamaan.</p>
Terveys	<p>Valtaosalla lapsista ja nuorista on hyvä terveys. Ongelmat kasautuvat haastavassa elämäntilanteessa oleville. Lasten mielenterveysongelmat jatkavat kasvuaan.</p> <p>Vanhempien mielenterveyteen ja fyysiseen terveyteen liittyvät vaikeudet lisäävät lasten riskiä sairastua.</p> <p>Ekologisen kriisin seuraukset lapsiin (esim. ilmastoahdistus, saasteet, luontosuhteen rapautuminen) muodostavat pysyvän, mutta hallitun osan lasten ja perheiden elämää.</p>	<p>Ylisukupolvisten terveysongelmien kasautuminen jatkuu ja syvenee. Pirstaleiset palvelut vaikeuttavat avun saamista.</p> <p>Vanhemmilla ei ole työelämän paineiden takia aikaa syödä yhdessä lasten ja nuorten kanssa. Ruokailutottumukset muuttuvat epäterveellisiksi ja satunnaisiksi.</p> <p>Lasten mielenterveysongelmat kärjistyvät ja lastensuojelutarpeet lisääntyvät, koska läheisiä ja turvallisia aikuisia ei ole lasten tukena riittävästi.</p> <p>Ekologinen kriisi ja sen seuraukset aiheuttavat nopeasti lisääntyvää fyysistä ja psyykkistä turvattomuutta.</p>	<p>Vanhempia on tuettu terveyttä edistävissä ratkaisuisissa raskausajasta, neuvolasta ja varhaiskasvatuksesta alkaen tehokkaasti.</p> <p>Lapsilla ja nuorilla on hyvä terveyden lukutaito, eli kyky tehdä omaan ja muiden terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä ratkaisuja.</p> <p>Palvelut ovat joustavasti ja yksilöllisesti saatavissa lasten ja nuorten omassa elinpiirissä. Vanhempien palvelut ovat tiivis osa lasten palveluita.</p> <p>Lasten mielenterveysongelmat ovat vähentyneet heidän ihmissuhdeympäristönsä hyvien muutosten ja varhaisen tuen seurauksena.</p> <p>Liikunta ja aktiivinen elämäntapa ovat luonnollinen osa kaikkien lasten, nuorten ja perheiden elämää.</p> <p>Lasten elinympäristö on puhdas ja terveellinen ja yhteys luontoon on olemassa.</p>
Syntyvyys	<p>Työn ja toimeentulon ongelmat kytkeytyvät hedelmällisyyden laskuun. Huoltosuhteet heikkenevät.</p>	<p>Syntyvyys laskee nopeasti. Huoltosuhteen heikkeneminen jatkuu ja syventää kansantaloudellisia haasteita.</p>	<p>Perheillä on mahdollisuus toivomaansa lapsimäärään. Työn kuormittavuuteen ja toimeentuloon liittyvät ongelmat perheellistymiselle on ratkaistu ja työelämän perheystävällistä toimintakulttuuria on kehitetty hyvän ja sujuvan arjen mahdollistavaksi.</p>

KOKEMUSTIETOA LAPSIFOORUMEISTA

Osana lapsistrategiaa pohjustavaa työtä järjestettiin kolme Lapsifoorumia, joissa luotiin sektorirajat ylittävää keskustelua eri alojen asiantuntijoiden, järjestöjen ja yritysten edustajien sekä viranomaisten kesken. Kaikissa Lapsifoorumeissa oli mukana lapsia ja nuoria. Sen lisäksi että lapset osallistuivat dialogiin, he tuottivat ensimmäiseen Lapsifoorumiin noin 300 taideteosta, joissa käsiteltiin sitä, millaisessa maailmassa lapset tulevaisuudessa haluavat elää.

Ensimmäisessä Lapsifoorumissa menetelmänä oli avoin dialo-

gi, jonka tavoitteena oli tuoda yhteen niin lasten, nuorten kuin aikuisten näkemyksiä tasa-arvoisesti ja rakentaa yhteistä ymmärrystä lasten ja perheiden maailmasta. Keskusteluissa nousivat esiin osallisuus, kohtaaminen ja lapsen kuuleminen. Lisäksi teemoiksi nousivat yksilöllisyys sekä luonnon merkitys.

Toisessa Lapsifoorumissa teemana oli työelämän perhemyönteisyys ja menetelmänä yhteiskehittely. Foorumi kokosi 150 nuorta ja työelämän edustajaa pohtimaan tulevaisuuden työelämää. Tilaisuudessa peräänkuulutettiin ennen kaikkea

Työnantajat tarvitsevat työntekijöitä ja perheet tarvitsevat vanhempia. Työn ja perheen yhteensovittamisen tulisi olla aidosti totta kaikissa perheissä.

SUVI LARU, Lapsifoorumissa

asennemuutosta: perhemyönteisyys ei ole vain rakenteita ja toimintatapoja vaan asenne. Suomessa on jo paljon perhemyönteisiä käytäntöjä, mutta ne eivät ole valtavirtaa.

Kolmannessa Lapsifoorumissa ääneen pääsivät perheasioista tubettavat ja bloggaavat vaikuttajat. Lapsifoorumeiden keskustelussa esiin tullut asiantuntija- ja kokemustieto on vahvasti linjassa tutkimustiedon kanssa.

MITÄ OIVALSIN? MIHIN SITOUHDUN? – OHJAUSRYHMÄN AJATUKSIA

Minulle oli tärkeää oivaltaa se, että lapsiystävällisen yhteiskunnan rakentamiseen tarvitaan meitä kaikkia.

SUVI-ANNE SIIMES, toimitusjohtaja,
TELA, puheenjohtaja

Sitoudun työskentelemään sen hyväksi, että kaikilla lapsilla Suomessa on yhdenvertaiset mahdollisuudet oppia, iloita ja onnistua elämässään.

ANITA LEHIKONEN, kansliapäällikkö,
opetus- ja kulttuuriministeriö,
varapuheenjohtaja

Minä sitoudun edistämään lapsiystävällistä yhteiskuntaa kaikilla niillä kansallisilla ja kansainvälisillä foorumeilla, joissa vaikutan. Haluan toiminnassani korostaa erityisesti poikkihallinnollista lähestymistapaa sekä laajasti eri tahojen välistä dialogia ja vastuunjakamista pitäen lapset ja nuoret keskustelussa mukana.

PÄIVI SILLANAUKEE, kansliapäällikkö,
sosiaali- ja terveysministeriö,
varapuheenjohtaja

Olen valmis tekemään kaiken voitavani, jotta jokainen lapsi ja nuori saa parhaan mahdollisen osaamisohjan elämälleen. Jokaisella on oltava mahdollisuus kasvaa oman potentiaalinsa ylärajoille.

OLLI LUUKKAINEN, puheenjohtaja,
Opettajien ammattijärjestö OAJ

Lapsiystävällistä yhteiskuntaa pitää rakentaa joka päivä ja eri toimijoiden yhteisenä työnä. Sitoudun edistämään lasten oikeuksien järjestämistä toteutusta, erityisesti lapsivaikutusten arviointia.

ESA IIVONEN, asiantuntija,
Mannerheimin lastensuojeluliitto

Oivalsin, että vaikka Suomessa lasten monet asiat on hyvin hoidettu, systemaattinen lasten oikeuksien näkökulma jää yhteiskunnallisessa valmistelussa ja päätöksenteossa usein katveeseen. Sitoudun osaltani parantamaan tätä tilannetta.

OLLI-PEKKA HEINONEN,
pääjohtaja, Opetushallitus

Vakuutuin siitä, että lapsistrategian tulee käsittää sekä rakenteelliset että kulttuuriset ulottuvuudet. Lasten, nuorten ja perheiden kokemukset ja toiveet osallisuudestaan yhteiskunnassa on otettava nykyistä paremmin huomioon.

KIRSTI KARILA, professori,
Tampereen yliopisto

Lasten oikeuksiin nojautuva kansallinen lapsistrategia olisi tärkeä ja tuore linjaus joka myös vahvistaisi Suomen mainetta perheystävällisenä maana. Sitä tulevaisuutta pohtiessamme ilmeni, miten moni taho, vanhemmista, opettajista ja kavereista ministeriöihin, tukijoista ja tutkijoista järjestöihin, omilla panoksillaan muokkaavat lasten kasvuympäristöä.

ANNA ROTKIRCH, johtaja,
Väestöliitto

Noin 15 vuotta olen eri rooleissa lykkinyt lapsen oikeuksiin perustuvaa kansallista strategista ajattelua lasten ja perheiden asioissa eteenpäin. Nyt ollaan pidemmällä kuin koskaan. Lupaen jatkaa työtä niin, että päästään tavoitteisiin.

MARIA KAISA AULA, hankejohtaja
Lape-muutosohjelma

Lapsistrategiatyö on avannut silmäni perheiden pakahduttavalle yhteisöllisyyden kaipuulle. Kun perinteisistä sukuyhteisöistä on tullut katoavaa kansanperinnettä, on sukupolvien välistä dialogia edistettävä valtiollisesti. Milloin näemme esimerkiksi päiväkodit ja senioritalot samoissa kiinteistöissä, yhteisöllisinä hoivayksikköinä?

MARJA HINTIKKA, toimittaja

Lapsistrategiatyössä olen oivalta-
nut, että meidän on luotava pysyviä terveyttä ja hyvinvointia edistäviä rakenteita kaikkien lapsi- ja perhetoimijoiden kesken. Sitoudun jatkossakin edistämään tätä monialaista yhteistyötä ja terveydenhuollon ehkäisevän ja hoitavan työn tasapainoa, erityisesti lasten ja nuorten elämänhallinnan ja mielen terveyden hyväksi.

PIRJO PENNANEN,
ehkäisevän terveydenhuollon
ylilääkäri, Vantaan kaupunki

Kaikille lapsille yhdenvertainen ja lapsimyönteinen yhteiskunta on tavoite, jota kohti on tärkeä kulkea. Minä sitoudun tekemään osani, niin töissä kuin vapaa-ajalla, sen eteen, että jokainen lapsi voi kokea olevansa turvassa, arvokas ja osallinen.

ONNI WESTLUND,
kokemusasiantuntija

Ilman lapsia ei ole tulevaisuutta ja päinvastoin.

MARTTI HETEMÄKI, valtiosihteeri
kansliapäällikkönä,
valtiovaraministeriö

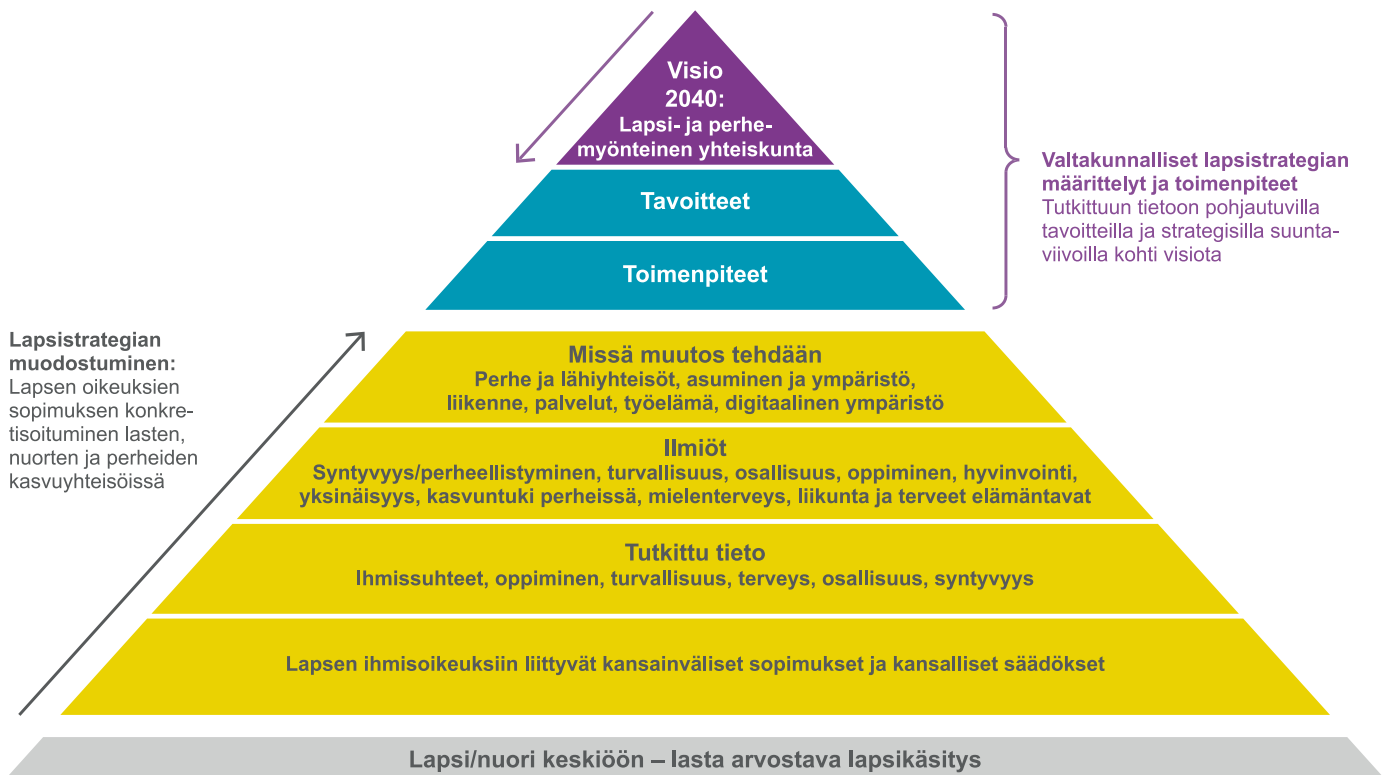
KOHTI

KANSALLISTA LAPSISTRATEGIAA

Lapsistrategiatyölle ehdotetaan seuraavia hallinnollisia etenemisen suuntia. Tavoitteena on luoda systeminen pitkän ajan lapsistrategia, joka perustuu tutkittuun tietoon ja lapsen ihmisoikeuksiin liittyviin kansainvälisiin sopimuksiin sekä voimassa olevaan lainsäädäntöön. Poikkialueellisen strategian tulee kantaa yli hallituskausien lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin tähtäävänä strategiana, joka kattaa kokonaisvaltaisesti lasten, nuorten ja perheiden elämään liittyvät asiat.

Kulloinkin hallitus toteuttaa lapsistrategiaa toimeenpano-ohjelmalla, joka pohjautuu strategiassa esitettyihin tavoitteisiin. Strategiset tavoitteet määritellään hallituskauden toimen-

piteiksi, jotka resursoidaan valtion talouden kehyksissä. Suositus on laatia lapsistrategia, tavoitteet ja mitarit sekä seurannan välineet vuoden 2019 loppuun mennessä.

LAPSISTRATEGIAN VALMISTELUN VAIHEET

Ylivaliokautisen valmistelun systematisointi, hallituspolitiikan koordinointi ja toimeenpanon tehostaminen. Poliitiikka ja resurssiprosessien parempi yhteensovitus, hallituksen yhteisen viestinnän vahvistaminen

- Tutkittu tieto ja kokemusasiantuntijatiieto
- Lapsen ihmisoikeuksiin liittyvät kansainväliset sopimukset ja kansalliset säädökset
- Lapset, nuoret ja perheet keskiössä

YK:N LAPSEN OIKEUKSIEN SOPIMUS

Lapsen oikeuksiin ja tietoon perustuva hallinto ja päätöksenteko tarkoittaa, että yksittäisten päätösten sisällöissä ja ratkaisuissa on osattava tunnistaa lapsen oikeuksia ja lapsen hyvää elämää koskevat sisällölliset tarpeet. Päätösten vaikutukset lapsiin tulee arvioida etukäteen eri hallinnon tasoilla. Arvioinnin osana on tarpeen mukaan selvitettävä myös lasten ja nuorten mielipiteitä. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen sisällölliset yleisperiaatteet ovat päätöksenteossa huomioitavia velvoitteita.

YK:n lapsen oikeuksien komitean yleisperiaatteiksi nostamat sopimuskohdat ovat:

- **syrimättömyys** eli syrjinnän kieltö ja yhdenvertaisuus,
- **lapsen edun ensisijaisuus**, lapsen etu/lasten edut on arvioitava lasta/lapsia koskevassa

asiassa ja otettava päätösharkinnassa huomioon ensisijaisena kriteerinä,

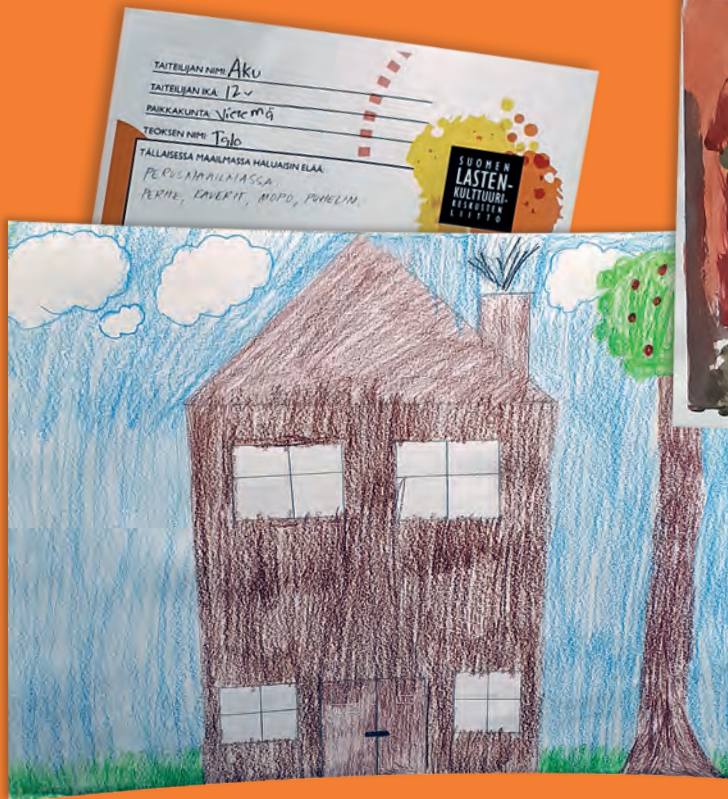
- **lapsen oikeus elämään**, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen, jokaisella lapsella on oikeus hyvinvointiin ja parhaaseen mahdolliseen kehitykseen

- **lapsen oikeus tulla kuulluksi** ja lapsen näkemysten kunnioittaminen, lasta/lapsia koskevia päätöksiä tehtäessä lasta/lapsia on kuultava ja päättäjällä on velvollisuus ottaa lapsen/lasten näkemykset huomioon

MINKÄLAISESSA MAAILMASSA HALUAN ELÄÄ?

Lasten teokset ovat Suomen lastenkulttuuri-keskusten liiton jäsenkeskuksissa ympäri Suomen työstettyjä taideteoksia. Peruskouluikäiset ja tätä nuoremmat lapset tuovat töissään esille, minkälaisessa maailmassa he haluavat elää. Heidän teoksensa ovat osa lapsistrategiaa valmistelevaa työtä.

Teokset ovat olleet esillä Lapsifoorumissa 30.10.2018

LISÄTIETOA: [LAPSISTRATEGIA.FI](https://stm.fi/lapsistrategia)

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ

LAPSI-
strategia
2040